

KURSILJO — MALI TEČAJ KRŠĆANSTVA

Uvod

Duhovnost, »teologija u praksi«, podložna je promjenama, pomicanju naglasaka s jednog oblika duhovnog života na drugi. Uvijek joj je svrha da uskladi napetosti između osobnog i zajedničkog, kontemplativnog i apostolskog elementa, sve u želji da odrazi relativnu cjelovitost.

I suvremena duhovna strujanja ujedinjuju u sebi kontemplativno-mistični element, kristocentričnost i crkvenost, Bibliju i liturgiju, povratak Ocima — najkompetentnijim tumačima Božje riječi, te otvorenost za zemaljske vrednote — prihvaćene napose nakon Koncila.

Navedeni elementi, snažno prisutni u pokoncilskoj Crkvi, potvrđuju se u duhovnim pokretima današnjice, koji nose u sebi težnju za osobnim i izvornim duhovnim životom, življenim u krilu zajednice i uz njezinu podršku.

Španjolski časopis za duhovnost *Revisita de espiritualidad*, u 30. broju, iz godine 1971., piše: »Sastavni dio, ako ne i bitni, duhovnosti jednog razdoblja čine duhovni pokreti, koji se u njemu rađaju kao duhovne struje koje ga obilježavaju. Kada povjesničari 21. stoljeća budu izvješćivali o vjerskom životu u našem stoljeću, morat će se pozabaviti duhovnim pokretima današnjice, da odrede našu povijest, na isti način na koji mi danas gledamo redovništvo da bismo odredili srednji vijek, ili humanistički preporod da obilježimo moderno razdoblje.«¹

»Svi duhovni pokreti nude, prije svega, duhovno iskustvo. To je oduvijek čovjekova potreba i, možemo reći, odlučne važnosti za religiozni život. (...) Oni će ispuniti svoju ulogu ako budu, gdje se javljaju, kvasac novog života i osvježenja za cijelu crkvenu zajednicu.«²

Kursiljo je pokret našeg vremena. Ne samo to, on je, čini se, i pokret budućnosti. Jedan je od mnogih laičkih pokreta koji nose unutrašnju obnovu današnje Crkve. Ne, nije to neko strano tijelo u njoj. Naprotiv, Kursiljo želi sve što jest i što ima uložiti u Crkvu, želi biti Crkva; još više, želi dati okosnicu, kičmu Crkvi, kršćanstvu. Ona je »cilj koji mu daje smjer, pokretačka snaga, svjetlo koje obasjava i izvor koji oživljuje«, kako reče papa Pavao VI. Dodaje: »Hrabro, kursiljisti! Hodite putovima svijeta noseći na licu čvrsto i smireno

¹ Citat uzet iz: IVAN ŠEŠO, »Suvremeni duhovni pokreti«, *Veritas* br. 1 (1981), str. 27.

² Isto, str. 27—28.

božanski pečat milosti. Neka se na cijelom svijetu vaše prijateljstvo s Kristom rascvate u tisuću boja.»³

Potpuno upoznati određeni duhovni pokret nije moguće samo na temelju pročitane literature. Budući da se radi o iskustvu, treba pristupiti pokretu i dijeliti iskustvo ostalih članova.

1. Institucionalni i karizmatički vidik Crkve

Crkva Kristova, gledana institucionalno, izvanjski, kao i svaka druga institucija nužno posjeduje čvrste obrise i granice. Svaka institucija već kao takva nužno teži svojoj stabilnosti, »okamenjenju« svojih struktura.

No, svaka institucija, pa tako i Crkva, služi ostvarenju određenih ciljeva radi kojih je ustanovljena. Glavni vidik institucije nije zato njezina organizacija, nego zbroj svih vrednota koje ona u sebi sadrži i izražava. To vrijedi i za Crkvu. No, »glavni ciljevi Crkve ostaju uvijek isti i nepromjenljivi. Njezino shvaćanje tih ciljeva neprestano raste i razvija se pod vodstvom Duha Svetoga.«⁴

Krist, dakle, vodi zajednicu, Crkvu svojim Duhom kroza svu njezinu povijest do danas i u budućnosti. A Duh ne poznaje granica, on je otvorenost. I zato u Crkvi nije naglasak na instituciji nego na događanju (»Duh puše kamo hoće« — Iv 3,8), na Duhu koji se ne da institucionalizirati, koji se uvijek iznova očituje gdje hoće i kako hoće. Zajednica zato mora osluškiivati djelovanje Duha Svetoga, poštovati ono što Duh čini. A Duh Sveti ne djeluje u Crkvi samo preko nosilaca službe (svećenika, biskupa i pape), nego preko svih članova zajednice. Iz toga slijedi da u Crkvi ne dolazi do izražaja jednostrano samo služba nego i karizma kao trajna slobodna mogućnost Duha. U zajednicama, naime, postoje karizme. Tako ima i mnogih karizama koje nisu vezane uz neku službu, tzv. slobodne karizme.

Zadaća je zajednice i svakog člana da otkriju te karizme, da ih njeguju, da im daju prostora za razvoj, da ih ne gase. »Duha ne gasite« (1 Sol 5,19), što znači da Crkva mora poštovati Duha u svakom svojem članu, mora pomoći svakom pojedinom da razvije karizmu koja mu je darovana.

»Smijem li podsjetiti na 14. poglavlje Prve poslanice Korinćanima, prije svega na redak 26 i sl. gdje Pavao opisuje zbor zajednice u Korintu? Tu stoji: 'Kad se god sastajete', naime, kod službe Božje, 'svaki od vas može imati' — ponavljam *svaki* — 'hvalospjev, pouku, objavu, govor u tuđem jeziku ili njegovo tumačenje: neka sve bude tako da bude na izgradnju!' Za *oikodomesis*. To znači konkretno, prema sv. Pavlu, da svaki onaj koji sudjeluje u službi Božjoj ima moralnu dužnost da pridonese svoj dio izgradnji zajednice.«⁵

Potrebno je, dakle, poštovati sve darove, sve karizme zajednice; treba ih buditi i poticati, dati im prostora da se mogu razviti. Tek Crkva koja govori

³ *Kursiljo — Mali tečaj radosnog naviještanja kršćanstva*, KS, Zagreb 1974., str. 11.

⁴ FRANÇOIS HOUTART, *Eksplozija Crkve*, KS, Zagreb 1971., str. 13. Ubuđuće samo F. H.

⁵ NORBERT GREINACHER, *Crkvene strukture pred sutrašnjicom*, KS, Zagreb 1970., str. 21. Ubuđuće samo N. G.

svim jezicima, koja odražava nutarnju dimenziju svakog svojeg člana, u kojoj postoji prostor za svakog, tek to je prava kristovska Crkva, duhovska ljubav, otvoreni prostor za sve...

No, prije nego nastavim razrađivati ovu temu, iznijet ću nekoliko misli o situaciji laika u Crkvi. Oni su, naime, ta snaga koja je u apostolatu Crkve sve prisutnija u posljednje vrijeme. »Crkva će samo onda biti sposobna da svjedoči o trajnim ljudskim vrednotama u ovom promjenljivom svijetu, ako bude znala čitati 'znakove vremena' — tj. trajnu prisutnost Boga u svemiru koji je i sam djelo Božje i koji se stalno razvija.«⁶ Kao što su u srednjem vijeku redovnici budili Crkvu iz njezina sna, tako su danas različiti duhovni pokreti, koji su niknuli i razvijaju se u laičkim krugovima, znak da je Duh Sveti i danas prisutan, da i danas djeluje u Crkvi.

Laici u Crkvi nisu neka pratnja svećenicima i redovnicima nego su bitna komponenta života Crkve. Oni se ne smiju osjetiti manje vrijednima u poslu preobrazbe svijeta, nego treba da budu ispunjeni odvažnošću za to da su i sami pozvani da u tu preobrazbu ugrade stvarnost Isusa Krista. »Mi danas uviđamo da je odgovornost za poslanje Crkve u svijetu zadaća svakoga člana Božjeg naroda, a ne samo institucionalne Crkve.«⁷ Crkva nije pravo utemeljena, ne živi punim životom, nije savršen znak Krista prisutna među ljudima, ako s hijerarhijom ne postoji i ne djeluje laikat u pravom smislu.⁸ Laičke službe i karizme treba da budu uklopljene u zajedničko vidljivo i povijesno djelovanje cijele Crkve.

Tu skrivenu, potencijalnu energiju, o kojoj je Crkva u svojoj dvotisućljetnoj povijesti malo razmišljala i govorila, s velikim zanosom otkrio je i vizionarski aktivirao II. Vat. sabor. On je naglasio temeljno značenje laika u Crkvi, »uzdigao kristovsku svijest kršćana u stvaranju povijesti, osvijetlio njihov ničim namjestiv položaj u svijetu. Vrlo mnogo laika danas sve dublje ponire u sve to, sve bolje sebe otkriva u Kristu.«⁹

Nasuprot mentalitetu Crkve koji je podsvjesno predugo vladao, a držao je laike u podređenosti, u naše vrijeme »svi laici su pozvani i odgovorni za intenzivan i ekstenzivan porast Crkve, za njezino širenje i njezin rast, koliko je to ovisno o njihovoj riječi.«¹⁰

Sam Isus Krist daje jedinstveno mjesto Duhu Svetom u narodu koji se sabire oko njega: kao što je on sam bio u sredini svojih, tako će i Duh Sveti biti među njima i zvat će se »drugi Tješitelj« (Paraklet) (usp. Iv 14, 16—17). On će voditi Crkvu na putovima ovoga svijeta, pomagati joj da sve prosuđuje u svjetlu vjere i da, djelujući očituje Isusovu snagu. »On će vas upućivati u svu istinu... On će me proslavljati« (Iv 16, 13—14).

»Duh je sada jedan od najbitnijih elemenata koji čine Crkvu da ona jest, da jest u svijetu gdje živi i u povijesti u kojoj se razvija. To također vrijedi i

⁶ F. H., str. 14.

⁷ F. H., str. 167.

⁸ Usp. »Ad gentes« dekret o misijskoj djelatnosti Crkve, br. 21, *Dokumenti II vatikanskog koncila*, KS, Zagreb 1972., str. 295—296.

⁹ RUDOLF BRAJČIĆ — IVAN KOPIĆ — NIKOLA M. ROŠČIĆ — ANTON STRLE — DIMITRIJE DIMITRIJEVIĆ, *Dogmatska konstitucija o Crkvi — Lumen gentium 2*, Komentari dokumenata Drugog vatikanskog koncila, FTI, Zagreb 1981., str. 504. Ubuduće samo *Komentari*.

¹⁰ *Komentari*, str. 534.

za svakog kršćanina, jer nitko nije potpuni kršćanin bez odnosa prema Crkvi.«¹¹ Duh, Paraklet, pozvan je, dakle, da bude s učenicima, da ih jača kao zajednicu i kao pojedince u vjernosti poslanju koje su primili od Gospodina Isusa. »On je snaga koja Crkvu poboljšava u njezinoj punini i dubini, i djeluje po ljudima koji su udovi Crkve. On se prije svega brine za djelo Crkve, neprestano oživljava njezino djelovanje kroz stoljeća, čuva bitnu vjernost i cilj koji joj je dao Isus, pobuđuje nemir da se ide naprijed, pomaže kreativnost i tjera radnike u Crkvi na veće oduševljenje.«¹²

Ova živa prisutnost Duha očituje se u različitim darovima koji se daju svakom pojedinom članu Crkve. »Svaki ima svoj vlastiti dar koji je u isto vrijeme osobni poziv, doprinos bitku i djelovanju Crkve, doprinos bratstvu u različitim slojevima ljudske egzistencije na ovom svijetu«,¹³ kaže papa Ivan Pavao II. Po ovim darovima, karizmama, primaoci postaju sposobni i spremni za različite zadatke i dužnosti u Crkvi, da je obnavljaju i izgrađuju.¹⁴ Karizme se odnose na cjelovitu djelatnost Crkve u ovome svijetu, na zadaću da evangelizira i bude kvasac. To je prvotni poziv Crkve, njezin najdublji identitet.

Sv. Pavao daje nekoliko kataloga karizmi. Nabroja 24 različite karizme (usp. 1 Kor 12, 4—10; 12, 28—31, itd.). No, iz toga ne smijemo zaključiti da je time dan cjeloviti katalog karizmi. Duh puše gdje hoće, kako hoće, i na tisuće različitih načina. On je umjetnik koji nikada jedno djelo ne ponavlja.

Zadaću razlikovanja, prepoznavanja karizmi u Crkvi ima hijerarhija. Ona ih mora uređivati, integrirati ih u unutrašnji život Crkve. No, institucija u Crkvi, kako je već naglašeno, nije uvijek nepogrešiva. Još više, ona redovito teži nekom okamenjenju. »Ali Duh uvijek potiče karizmatike koji prstom pokazuju na ono gdje se zatajilo, i zato oni postaju neugodni. Zbog toga se ne smiju odbaciti. Hijerarhija ne smije ni zbog udobnosti, ni zbog kukavičluka prećuti glas neugodnog karizmatičara.«¹⁵

Jedna od velikih karizmi služenja u Crkvi jest proroštvo. Ta karizma u NZ jest sudjelovanje na Isusovu proročkom daru, po Duhu kojeg je poslao da nas podsjeti na njegovu istinu, koja je on. Proroštvo uključuje svjedočenje o cjelovitu događaju Isusa Krista, i pretpostavlja ga. »Naše proroštvo nije neko predavanje maloga svjetla koje bi nam Duh u nekoj prilici dao, nego omogućavanje da zasvijetli vječno svjetlo koje je Krist, a koje u našim srcima po Duhu Isusovu trajno gori.«¹⁶

»Papa Ivan Pavao II. u jednom referatu, koji je kao biskup držao god. 1975., rekao je biskupima da moramo biti pažljivi, osluškovati, i otvoreni za probleme današnjeg čovjeka, a s druge strane nutarnje slobodni da možemo naviještati istinu. To je poziv da upotrebljavamo proročki dar, što je osobito važno

---

¹¹ JOSÉ CAPMANY, »Das Prophetische und das Charismatische in der Kirche und in der Cursillobewegung«, u *Cursillo*, Wien, ADC, (1979) br. 172, str. 6. Ubuduće *Cursillo*, br.

¹² Isto, str. 7.

¹³ Usp. RH br. 21.

¹⁴ Usp. »Lumen gentium« dogmatska konstitucija — o Crkvi, br. 12, *Dokumenti II vatikanskog koncila*, KS, Zagreb str. 61.

¹⁵ *Cursillo*, br. 173, str. 6.

¹⁶ Isto., str. 7.

za pastire naroda zbog njihove službe, ali što se može i mora ticati svakog kršćanina.«¹⁷ Pravi je prorok pažljiv, otvoren, slobodan, vjeran istini. »Ispravna interpretacija karizme proroštva i poznavanje njegova razvitka ima veliko značenje za pokret kursilja, koji 'proročki pastora' smatra bitnom zadaćom Crkve.«¹⁸

Potrebno je da proročki glas dođe do izražaja unutar institucionalne strukture. Čitava Crkva, osobito danas, mora nastupati kao proročka. »Proročki glas čitave Crkve samo će se onda doista osjetiti, ako budu postojale široke mogućnosti za sudjelovanje svih kršćana u životu i svjedochenju Crkve.«¹⁹

II. Kursiljo u svojoj biti

1. Kratka povijest

Kratko vrijeme nakon nastanka Djela Marijina — fokolarina u Italiji, javlja se u Španjolskoj pokret koji ubrzo doživljava simpatije i odobrenje pape i biskupa, i obnavlja tisuće kršćana u njihovu vjerskom životu i apostolskom radu.

»Kroz nešto više od 30 godina postojanja, Kursiljo se danas pokazuje kao jedan od najbolje strukturiranih pokreta, spreman da pripremi nove radnike za kršćanski apostolat, uvodeći laike i poučavajući ih o njihovoj ulozi kao krštenika u Crkvi i svijetu. Sam naziv *Kursiljo* izriče da se radi o kratkim tečajevima kršćanske formacije, dobro organiziranima i obrađenima snažnom logikom, koji žele ponuditi svim sudionicima bit izvorne kršćanske poruke (kerigma), da postanu njezini svjedoci svojim životom i širitelji svojom riječi.«²⁰

Za nacionalnog hodočašća više od 100.000 mladih iz Katoličke akcije u svetišće Santiago de Compostella (1948. god.), javila se želja za pokretom koji bi intenzivno prođe životne istomišljenike na putu s Kristom prema Ocu pod utjecajem Duha Svetoga, uz pomoć Marije i svetaca. Nakon toga Juan Hervas y Benet, poslije biskup u Palma de Mallorki, počinje pripremati teren i ljude za novi način proživljavanja vjere.

»Kursiljo je rođen iz atmosfere molitve, duhovnosti, predanja, žrtve i odvažnosti jedne grupe mladih na Majorci, koja se zajedno s grupom mladih iz Gaspana pripremala za hodočašće u Santiago de Campostella, a to je nacionalno svetišće Španjolske, posvećeno sv. Jakovu, apostolu Španjolske.

Gledano u svjetlu teologije Kursiljo nastaje u toplini enciklike Pija XII »O mističnom Tijelu Kristovu«. A s druge strane, tu je bio dakle, taj duh, ta životnost u pripremi hodočašća, pripremi koja je, razloge zna sam Bog, trajala 12 godina, od 1936. godine, kad se hodočašće trebalo ostvariti pa do 1948. kad se konačno ostvarilo. Duhovnost hodočašća i toplina enciklike stvorili su tada Kursiljo. (...)

¹⁷ Isto., str. 7.

¹⁸ Isto., str. 7.

¹⁹ F. H., str. 125.

²⁰ IVAN ŠEŠO »Kursiljo — Mali tečaj kršćanstva«, u *Veritas* br. 4 (1981.), str.

Tako je nastao Kursiljo, iz ništa. Iz ljudskog ništa. Ali i iz živog duha mladih, koji su se znali zauzeti za Krista i u svojem ništa ozbiljno uzeti stvar Kristovu.«²¹

Prvi Kursiljo održan je u siječnju 1949. u Mallorki. Ubrzo se širi po španjolskim župama, prelazi biskupijske i nacionalne okvire. God. 1953. već prelazi granice Španjolske, a deset godina poslije papa Ivan XXIII. potvrđuje ga svojim potpisom proglašavajući sv. Pavla zaštitnikom pokreta. Pavao VI. vrlo ga cijeni, i za vrijeme prve svjetske skupštine (Ultreja) izjavljuje da Kursiljo, »potvrđen iskustvom i obogaćen tolikim plodovima već s pravom kao punopravni građanin kroči svim putovima svijeta.«²²

»U međuvremenu Kursiljo je prošao cijelim svijetom. Sada se održava u preko pedeset zemalja. Ima preko osam stotina biskupijskih tajništava. Održano je preko sto tisuća tečajeva. Preko četiri milijuna ljudi doživjelo je susret s Kristom na Kursilju. Sama Providnost dala nam je to sredstvo dušobrižništva.«²³

Njegova uloga vidljiva je i u našoj pokoncilskoj obnovi Crkve. Najjače je ukorijenjen u zagrebačkoj nadbiskupiji, ali se širi i dalje. Pokret posebno cvjeta u Latinskoj Americi.

2. Bit Kursilja

Kursiljistički pokret element je i instrument pastorala u Crkvi, u jednom od njezinih aspekata, proročki pastoral. Kao takav, on je dio kerigmatskog naviještanja Crkve. Novozavjetna je, proročka zadaća da sačuva Kristovu poruku u njezinoj čistoći, da dâ svjedočanstvo o njemu i posadašnji ga u vlastitu vremenu i u konkretnim prilikama. A bit je Kursilja »dati svjedočanstvo Evanđelja i posadašnji ga 'ovdje i sada' u njegovoj potpunoj čistoći.«²⁴

Otkupljenje, obraćenje ostvaruju se, prema Sv. pismu, po »riječi«. U navještaju Evanđelja prisutan je sam Krist i djeluje u onom tko sluša i ostvaruje sadržaj te riječi. On sam jest »Riječ« kojom se Bog pokazuje svijetu, koja ostvaruje cilj kojemu teži evangeoska riječ. U tom smislu kerigma je riječ otkupljenja, »riječ Riječi«, i zato konstitutivna u događaju obraćenja odnosno otkupljenja. Zato kerigmatska dimenzija ima u Kursilju prvo mjesto.

»Cjelovita metodička zgrada Kursilja oslanja se na dinamiku milosti kao obnoviteljske stvarnosti, odlučujuće za njezin objektivni cilj, obraćenje.«²⁵

Uz milost, koja je za Kursiljo najbitnija, i njegova metodika ima duboko značenje. Ona ga karakterizira i daje mu vlastiti, specifični bitak. Omogućuje veliku djelotvornost, otvara široko polje djelotvornom i plodnom apostolatu, a ne sužava niti izobličuje ostale horizonte njegove biti.

---

²¹ SEBASTIJAN GAYA, »Svjedočenje o prvim počecima Kursilja«, u *Zajedno*, bilten Malog tečaja — Kursiljo, 3 (1981), str. 2—3. Ubuduće *Zajedno*.

²² *Kursiljo — Mali tečaj radosnog naviještanja krišćanstva*, KS, Zagreb 1974., str. 10.

²³ *Zajedno* 3 (1981), str. 3.

²⁴ JOSEF G. CASCALES, *Die Gerade Strasse — Der Cursillo in seinem Wesen*, ADC, Wien 1974, str. 21. Ubuduće J. C.

²⁵ J. C., str. 21.

Kursiljo opisuje biskup Hérvas.²⁶ Pokušat ću kratko sažeti njegov prikaz. Kursiljo je kratki ali intenzivni tečaj u kojem se primjenjuje metoda koja uz naravnu i nadnaravnu pomoć želi postići:

— Dubok doživljaj temeljnih vjerskih istina. Njezina srž ili stožer jesu Isus Krist i njegova milost, te jasno i životno posvještenje božanskog plana stvaranja, spasenja i posvećenja čovjeka;

— Veselo ozračje autentičnog kršćanstva koje se kroz trodnevni tečaj doživljava osobno i u zajednici;

— Probuditi duboko pouzdanje da je moguće živjeti u Božjoj milosti, kao što se živjelo u tri dana tečaja, ako se podržava kontakt s Kristom i kontakt s braćom i sestrama;

— Probuditi odlučan apostolski stav kao imperativ kršćanske ljubavi i kršćanskog života: drugima pomoći da i oni upoznaju velike kršćanske istine, da iskuse milost. Cilj je svima raditi na širenju kraljevstva Božjeg, na izgradnji Mističnog Tijela, pružajući kršćanstvu okosnicu (kičmu) koja stoji u službi društva i svakog pojedinog čovjeka. Okosnica kršćanstva za Kursiljo znači: kršćani s toliko karaktera i spremnosti na predanje, s toliko zrelosti da tvore zajednicu, da je drže na okupu i da je mogu staviti u pokret. Crkva je »sveopći sakrament spasenja« za sve ljude.

Elementi da se postignu ovi posredni i neposredni ciljevi, (a od tih elemenata očekuje se sva učinkovitost Kursilja), jesu prije svega:

— Božja milost, za koju se moli u intenzivnoj molitvi i žrtvi prije i za vrijeme tečaja;

— Proročko-kerigmatsko naviještanje Evandjelja, prilagođeno psihološkoj i pedagoškoj metodici;

— Dobra organizacija tečaja, koja sve, koliko je moguće, unaprijed predviđa i uređuje da bi se postigli veći i bolji plodovi. Obazire se na atmosferu zajednice i situaciju svakog pojedinca;

— Sve se to događa u ozračju bliske suradnje između voditelja i polaznika tečaja, koji se na prikladan način uključuju u aktivno sudjelovanje.

Iz ovog opisa mogli bismo zaključiti da bi Kursiljo želio omogućiti i olakšati: konfrontaciju s Bogom (a ona povlači za sobom i konfrontaciju sa samim sobom); prijateljstvo s Kristom; zajedništvo s braćom i sestrama; apostolsku odgovornost za čitav svijet. A to je za mnoge otkriće, iznenađenje, obraćenje. Zato je bit njegove definicije da je on »doživljaj bitnoga u kršćanstvu«.

Prvotna inspiracija za Kursiljo bila je želja da se pronade put koji bi omogućio doživljaj bitnoga u kršćanstvu. On je zato uvijek u onom temeljnom — bitnom — kršćanstva vidio vlastitu bit. A »bitno u kršćanstvu jest živo, u krštenju (po milosti) započeto zajedništvo (Kommunion) s Bogom koje čovjek od vlastita osobnog susreta s Kristom u Crkvi (obraćenje) doživljava kao apsolutnu vrednotu koja daje oblik čitavoj njegovoj egzistenciji«.²⁷

²⁶ Usp. »Los Cursos de Cristiandad — Instrumento de renovación cristiana«, str. 57—59. Služio sam se citatom koji je donesen u: J. C., str. 23—25.

²⁷ *Esencia y Finalidad* — Skice suradnika Kursilja, Madrid. Služio sam se Citatom koji je objavljen u: J. C., str. 31.

»Kursiljo je trodnevni tečaj o bitnom, dubokom, uvjerenom, doživljenom i praktičnom ulasku srca u milost, u prebogat i svijet sinovstva i bratstva, u životvorno kršćansko zajedništvo i apostolat.«²⁸ Prva je i najvažnija zadaća vjernika otvoriti se djelovanju božanskih Osoba u svojoj duši, dati se nositi strujom vječnog života, koji se već ovdje počinje živjeti. Zato doživljaj koji Kursiljo u prvom redu traži nije neki psihološki doživljaj, iako ni njega ne isključuje, ali mu ne daje odlučujuću vrijednost. Prvotno je duhovni doživljaj jedinstva našeg duha s Duhom (usp. Rim 8, 14—17). Zbog ovakva temelja Kursiljo se uvijek pokazivao kao doživljaj. Nije mu bitno katehetsko izlaganje nauke, nego želi naviještanje Objave koja spasava, naviještanje novoga života koji obraća i preobražava. Stoga traži osobno iskustvo življenog Evandjelja. Radi se o osobnom susretu sa živim Bogom, u kojem vjera treba da bude odgovor ljubavi na osobnu ponudu koja obvezuje, u kojem molitva treba da bude osobni dijalog s Prijateljem. Kursiljo je zato bitno doživljaj kršćanstva, ponudena prilika za osobni doživljaj veličine intenzivnog života u milosti. Ovu komunikaciju života doživljava kursiljist kao član Mističnog Tijela, Crkve. To je toliko bitno da bi se moglo reći kako je najbitnije u tečaju doživjeti, iskusiti »Mistično Tijelo«.

Kršćanski doživljaj uvijek je bitno doživljaj zajedništva; kršćanski živjeti znači uvijek živjeti u zajednici, u kojoj se skupno preuzimaju darovi, zadaci i odgovornost za apostolsko zauzimanje. »Ako je doživljaj bitnoga u kršćanstvu temeljan za Kursiljo, onda je život u zajednici bitan za doživljaj kršćanstva, a odatle također i za doživljaj Kursilja.«²⁹

Kursiljo, dakle, bit kršćanstva vidi:

a) *U Kristu*, u kojem se Bog objavljuje kao Stvoritelj i Otkupitelj, u kojem čovjek doživljava svoj susret s Bogom Ocem. Jezgru, bit kršćanstva čini Isus iz Nazareta, njegova egzistencija, njegovo djelo i njegova konkretna sudbina — određena povijesna osoba.

»Kursiljo je prije svega jak potres koji razbija ledeni omot što opasuje srce. On odstranjuje ljuške s očiju; otvara širom uši. Daje ljudima svijest o visokoj vrijednosti njihova bitka i njihova odabranja da budu djeca Božja. Tada prodiere svjetlost. Milost se sa silom spušta u dušu. Ljubav prožima i širi srce. Upravo tu događa se susret s Kristom; novi se svijet otvara pred očima. Isusova prisutnost svim stvarima daje novo značenje, novu vrijednost; jer obuhvaća ih njegova istina koja dopušta da ih spoznamo u njihovu vlastitu svojstvu kao stvorenja Božja. To je susret koji uključuje istinsku objavu.«³⁰

b) *U milosti*. »Ovdje stvarno dotičemo jezgru razumijevanja kršćanske stvarnosti« (K. Rahner).³¹ Milost je obraćenje, susret s Bogom, i sve to u kršćanskoj zajednici. Ona je Očev dar, koji Krista — i Crkvu kao Kristov nastavak u povijesti — nudi čitavom svijetu. U ponudi tog dara Očeve ljubavi sastoji se

²⁸ MIJO ŠKVORC, »Cursillo de cristiandad — Mali tečaj kršćanstva«, uvod u knjižicu *Kursiljo — Mali tečaj radosnog naviještanja kršćanstva*, KS Zagreb, 1974., str. 6.

²⁹ J. C., str. 30.

³⁰ Kardinal ENRIQUE Y TARANCON: *Los Cursillos de C. y el apostolado seglar*, str. 32.; citat donesen u J. C., str. 32—33.

³¹ Usp. J. C. str. 33.

svaki kršćanski apostolat. Značenje i središnji položaj milosti bitni je i neosporan postulat u čitavoj metodici i duhovnosti kursilja. Ona je izlazna točka, jezgra i temeljna ideja kršćanskog bitka i djelovanja.

c) *U vjeri*, u duhovnom iskustvu krštenja, ostvarenom u milosti.

Božja objava ljudima po utjelovljenju Sina tajna je Božja. »Bog se u ljudskoj riječi svoje vječne Riječi približuje ljudima. Odgovor ljudi Bogu, koji im se objavio u Kristu, zove se vjera. Zbog toga je vjera isto toliko nadnaravna koliko i Objava sama, i oboje zajedno zaključuju tajnu susreta Boga s čovjekom u Kristu. U tom susretu inicijativa je potpuno na Božjoj strani, on svojim pozivom čini čovjeka sposobnim da primi njegovu riječ. Čovjek se pak slobodno odlučuje za podvrgavanje apsolutnim zahtjevima božanske Objave... Moderna egzegeza složno svjedoči da vjera obuhvaća spoznaju događaja spasenja, povjerenje u božnsku Riječ, poslušno podvrgavanje i osobno predanje čovjeka Bogu, životno zajedništvo s Kristom i otvorenost za potpuno sjedinjenje s njim nakon smrti. Tako je vjera čovjekov JA otvoren Bogu, koji mu se objavljuje u Kristu kao njegov Otkupitelj.«³²

Kursiljo, dakle, traži osobno iskustvo življenja življenog Evandjelja. U njemu se želi doći do iskustva osobnog susreta sa živim Bogom. Angažirana vjera treba da bude odgovor ljubavi na osobni dijalog s Prijateljem.

d) *U Crkvi* kao mjestu na kojem se, prema Kristovu planu, susreće On i po njemu Otac (usp. LG 14). Kursiljo želi da kršćani, koji čine instituciju Crkve, postanu autentična Crkva; ontološki obraćenjem, svjesno vjerom i dinamički svjedočenjem.

e) *U sakramentima*. Crkva, sveobuhvatni Sakramenat spasenja za sve ljude, konkretizira se u znakovima Novoga saveza, prije svega u sakramentima. U razgovoru o temi »Sakramenti«, za vrijeme tečaja, prikazuje se središnja egzistencijalna točka kršćanskoga života. Kao što je taj razgovor vremenski smješten u sredini tečaja, tako su i sakramenti središnja točka u kojoj »povijesno« čovjek susreće Boga. Razgovor se, kao i sakramenti, može nazvati ostvarenjem i konkretizacijom kršćanskog života... Svi sudionici u tom razgovoru treba da osjete kako su sakramenti susret s Bogom u Kristu, i time tvore kršćansko zajedništvo.

f) *U apostolatu* koji je ostvarenje i potvrda sakramentalnosti Crkve, koja, kao djelotvorni znak u Kristovu otkupljenju, nudi njegovo Evandjelje i njegov križ čitavom svijetu. Uvijek je novi izazov za pokret kursilja izreka sv. Ivana Krizostoma: »Apostolsko djelovanje pripada naravi i biti kršćanstva; prije će sunce prestati svijetliti i grijati nego što bi kršćanin prestao biti baklja... Baklja kršćanstva ne smije ostati skrivena. Svjetiljka koja svijetli ne smije se staviti pod stol.« »Po sakramentima se pak, a osobito po Euharistiji, daje i hrani ona ljubav prema Bogu i ljudima koja je duša svega apostolata« (LG 33). Čitava povijest i sva literatura o kursilju neprestano i jednoglasno ponavljaju da apostolat u svakom pogledu pripada biti kursilja. Milosni život sa svojom posljedicom, akcijom, djelom bit je Kursilja.

³² JUAN ALFARO, *Herders Theologisches Taschenlexicon* 3, str. 88. Citat donesen u J. C., str. 34.

1. Pretkursiljo

Pretkursiljo je mjesto susreta kursiljista s potencijalnim kandidatima. To je prilika da kursiljisti, svjedočenjem svojim životom, po svojoj vjernosti, ostvarenjem zajedništva i izravno riječju, pozovu i pripreve te potencijalne kandidate za kursiljo.³³ »U 'predkursilju' trebaju biti pripremljeni takvi kandidati za 'kursiljo', koji stvarno ili potencijalno pripadaju nekoj zajednici i koji mogu biti okosnica. Toliko ih treba pripremiti da budu kadri razumjeti Kursiljo, shvatiti ga i surađivati.«³⁴

Potencijalan za zajedništvo može biti onaj koga zajednica otkrije kao budućeg vrijednog člana, i zbog toga se zainteresira za njega; to je sposobna osoba koja zajedno sa zajednicom proživljava život, koja suosjeća sa željama zajednice, koja kovibrira s njezinim brigama i pokazuje interes za ciljeve zajednice. Potencijalno zajednici pripada onaj tko je sposoban uspostaviti i njegovati kontakt s ljudima, prilagoditi se drugima, sebe predati i preuzeti na sebe odgovornost za druge.

»Kursiljo je pak most koji potencijalnog člana zajednice vodi prijeko (na drugu stranu) do nepatvorenog jedinstva s njom. Pretkursiljo ima zadaću potaknuti kandidata da pođe na put prema zajednici.«³⁵

U biti pokreta jest traganje za onim autentičnim, dubokim, presudnim u kršćanstvu za njegove članove. Preko vidljivog želi dospjeti do biti. Intenzivno je njegovao ne izvanjske čine bez nutarnosti, nego ono nutarnje iz čega samo po sebi slijedi djelo. To također vrijedi i za pretkursiljo. Tko tek pravno pripada nekoj zajednici, tko je njezin član samo na popisu ili po prilogu (novčanom), taj još dugo neće biti stvarno u jedinstvu s tom zajednicom. Može se to ticati i onoga tko mnogo radi u zajednici. Izvanjska aktivnost govori možda tek malo ili ništa. Zajednici doista pripada onaj tko je u jedinstvu s njom, njeguje kontakt s njom. Jednostavan znak može biti to da li on utječe na nju, preuzima li odgovornost za nju, stavlja li sebe njoj na raspolaganje.

Kršćansku zajednicu ujedinjuje, spaja jedna vjera, jedinstvo u mišljenju (»Složni budite« — usp. 2 Kor 13,11); ljubav u Kristu (»Ljubite jedan drugoga kao što sam ja vas ljubio« — usp. Iv 13,34); kontakt u intenzivnom dijalogu; zajednički ciljevi za kojima zajednica teži.

Za vrijeme pretkursilja kandidata treba pripremiti i za trodnevni tečaj, a također i za kursiljo u nastavku ili pokursiljo. U pripravi za kursiljo kandidat treba da:

a) *Razumije*. Ako bi se sve što se na kursilju govori i čini sudioniku činilo nepoznato, njegovo sudjelovanje na tečaju ne bi imalo nikakva smisla. On bi morao otkriti, biti sposoban otkriti duhovni sadržaj u čitavom pokretu Kursilja. A za to je prijeko potrebna otvorenost. Tko se iznutra zatvori događaju, nesposoban je da išta dobije. Kao minimum potrebno je početničko povjerenje i

³³ Kursiljo označuje pokret ili jedan od tečajeva tog pokreta.

³⁴ *Kursiljo — Mali tečaj radosnog naviještanja kršćanstva*, KS, Zagreb 1974., str. 26.

³⁵ J. C., str. 43.

određen interes. Zato s otvorenošću treba spojiti i pažnju. U prigodama djelovanja Duha čovjek ne bi smio ostati pasivan.

Da bi se ovakve smetnje otklonile u pretkursilju, često treba dosta strpljivosti i vremena. Koliko god duhovno vodstvo kroz kursiljo zna biti teško, bez sumnje ono je teže u pretkursilju. Najveća je snaga dijalog s mnogo ljubavi i prije svega voditeljevo svjedočenje životom po Evanđelju.

»Molitva je uvijek bila velika potpora za kursiljo. I za vrijeme tečaja ne štede se naponi da bi se što više ljudi uključilo u molitvu za njegov uspjeh. Ako je pretkursiljo odlučan za trodnevni tečaj, zar se ne treba još više molitveno koncentrirati baš u to vrijeme? Znajući da je molitva najveća pomoć u pripravi, organizator prije početka tečaja poziva samostane, redovničke zajednice, bolesnike i starce, župe i molitvene skupine da se uključe u molitvu za uspjeh tečaja.«³⁶

b) *Shvati*. Dok »razumjeti« znači primiti ono što se kaže i što se događa, »shvatiti« znači zaći u cjelinu i u posljednje, zadnje dubine. To znači dokučiti dubine, pravilno procijeniti značenje, prosuditi posljedice, otkriti ono za čim se teži, uočiti odnose, uočiti ono bitno i neodgodivo, postaviti svjestan odgovornosti.

»Razumjeti« Kursiljo nije dovoljno. On je kerigmatsko nazviještanje, a kršćanska kerigma zahtijeva odgovor čitave osobe u savjesti pred Bogom, u potpunom predanju i angažmanu. Tko samo »razumije« (versteht), a ne »shvaća« (erfasst), za njega se ne može reći da je raspoloživ za kerigmu.

Daljnja priprava za kursiljo sastojala bi se u prisvajanju takva duhovnoga stava koji je sposoban prihvatiti istinu. Bliža priprava sastojat će se u tome da je kandidat svjestan toga da ne ide na neki teoretski tečaj nego da se na tečaju radi o nečem bitnom za život, za čovjeka, za Crkvu, za zajednicu.

c) *Sudjeluje*. Metoda Kursilja u službi je kerigme. On je pokret koji treba da pokrene gibanje u Crkvi. Kerigmi je bitno čovjekovo sudjelovanje. Ona je, prema K. Rahneru, prije svega navjestiteljska propovijed. »Pod tim se misli na trajno naviještanje Božje riječi u Crkvi, s pomoću od Boga i od Crkve označenih i zajamčenih navjestitelja, i to u snazi Božjoj, u vjeri, nadi i ljubavi. Riječ treba da bude naviještana kao ponuda spasa, kao upućujuća sila. Ovom naviještanju odgovara kod onoga tko shvaća: doživjeti ponudu spasa kao već nazočnu; potvrditi je kroz vjeru i ljubav; u poslušnosti je usvojiti.«³⁷

Priprava na pokursiljo zapravo je priprava na trajno zajedništvo. Da bi se postigla svrha Kursilja da se da okosnica kršćanstvu, mora se najprije biti Crkva, doživjeti Crkvu. Budući da se život živi sasvim konkretno u vremenu i prostoru, Crkvu je moguće iskusiti samo u konkretnom ostvarenju, u konkretnoj zajednici. Ako kandidat već prije tečaja nije povezan s nekom konkretnom zajednicom, može se nakon njega naći pred velikom prazninom, ne znajući kako ostvarivati svrhu Kursilja. Zato bi bilo najbolje da se već prije tečaja poveže s nekom zajednicom. Također bi bilo poželjno da zajednica podržava odnos s kandidatom. U najmanju ruku, potrebno je određenu zajednicu pripremiti za novoga člana, da bi on, nakon što se vrati s tečaja, našao životni prostor u ko-

³⁶ J. C., str. 50.

³⁷ J. C., str. 52.

jem bi mogao živjeti kao kršćanin, jer i riba bez vode umire. »Ideal bi bio da čitava skupina kursiljista već u pretkursilju primi kandidata u svoje zajedništvo, te da kroz kursiljo taj kandidat nađe put do te skupine, da se u njoj, s njom i s pomoću nje integrira u konkretnu hodočasničku Crkvu.«³⁸

U doživljaju biti kršćanstva sadržana je univerzalnost. Ekumenizam je bitno svojstvo kršćanstva. Zato je zadaća pretkursilja da u kandidatima probudi velikodušnost, širokogrudnost, dapače angažman na tom području. Fanatici i uskogrudni (s uskim duhovnim horizontom) nisu kandidati za kursiljo. »Tko nije sposoban razbiti granice srca, još nije ispravno pripremljen za kursiljo.«³⁹

Crkva je zajednica koja hodočasti. Svijet, društvo u kojem se ona ostvaruje, trajno se razvija. Krist se, kao Mistično Tijelo, doduše ne mijenja. Ali mijenjaju se hodočasnici, mijenja se put, krajolik se mijenja. Zbog toga se mijenja i vidni kut odakle se promatra Krista. Drugim riječima, odnos kršćanina prema Kristu uvijek se iznova mijenja. Okosnica je, kičma kršćanstva djelotvorna ako se prilagođava hodočasničkoj zajednici, satu i mjestu hodočašća, krajoliku kroz koji vodi put. Tko želi biti okosnica Crkve, mora biti oštra, fina sluha za znakove vremena, i mora ih znati interpretirati. »Tko je ekstremno i negativno konzervativan, tko tvrdokorno nije spreman poći dalje, taj nije podoban za kursiljo.«⁴⁰ Trebalo bi da kandidat u pretkursilju stekne otvorenost da hodočasti s Crkvom i svijetom i da održi korak s njima.

2. Kursiljo

Ovaj tečaj jedan je od modela, putova k autentičnom kršćanstvu. On je, kako je već naglašeno, doživljaj bitnoga u kršćanstvu. Tri dana tečaja treba da budu model kršćanskog života. U ta tri dana treba doživjeti velike kršćanske istine. Za to u prvom redu treba da se zauzmu suradnici (voditelji). Ali od početka tečaja oni tu zadaću prenose i na sudionike jer svi oni zajednički čine jedan tečaj kursilja.

Kursiljo prati doživljaj milosti. Kroz sva tri dana svi u zajednici osjećaju da je milost najveće dobro.

Odlučujući je doživljaj zajedništva. U tečaju se njeguje obiteljsko i prijateljsko ozračje. Svim kursiljistima ostaje nezaboravna bratska ljubav.

Kršćanska radost također pripada atmosferi kursilja. Teško je zamisliti tečaj bez prave atmosfere radosti. Malokad je čovjek tako blizu istini kao u atmosferi radosti, veselja.

Činjenica milosti u tečaju je na prvome mjestu. Štoviše, ona je sve. Kršćanstva nema bez milosti. »U njoj dodirujemo uistinu jezgru kršćanskog shvaćanja stvarnosti«, tvrdi K. Rahner. O kršćanskom milosnom životu razmišlja se na tečaju: Kako ga dobivamo? Kako ga možemo očuvati? Kako ga možemo razvijati? Na ta pitanja u kursilju odgovaraju razgovori: o milosti, o vjeri, o sakramentima, o zaprekama u milosnom životu, o milosti u svagdašnjem životu.

Velika je činjenica u čovjeku da je obdaren duhom i sposoban ljubiti. O tome se razmišlja u razgovoru o idealu. Konkretno, važno se osvrnuti na čovjekov duh i srce s obzirom na milost.

³⁸ J. C., str. 54.

³⁹ J. C., str. 56.

⁴⁰ J. C., str. 57.

Iz činjenice milosti slijedi kršćaninova suodgovornost za zajednicu, za Crkvu i za svijet. O tom odgovornom stavu razmišlja se u razgovorima: kršćanin u svojoj Crkvi, apostolska aktivnost, okosnica kršćanstva.

»Ja sam ja i moja okolina« (Ortega y Gasset). Razmišljanje o čovjeku u njegovu konkretnom milosnom životu mora se protegnuti i na njegovu okolinu. U tu svrhu pomažu teme: Mi i svijet; Kasko osiguranje. Nastavak ove druge teme, završetak tečaja i most prema pokursilju jest tema: Četvrti vječni dan.

Kršćanski život, život milosti, nije ništa drugo nego sudjelovanje na Božjoj naravi. Napokon, sve mora stajati u službi Božjoj, i sve je na njegovu proslavu, on je Apsolutni. Božji je plan »uglaviti u Kristu sve — na nebesima i na zemlji« (Ef 1,10). Zato kršćanski život u središte stavlja Krista, u kojem kršćanin nalazi svoj smisao.

U razmatranjima prve večeri i svakog dana ujutro razmatra se ovaj polaritet: kršćanin i Krist:

Što sam kao kršćanin: »Upoznaj samoga sebe«;

Tko je Krist: »Izgubljeni sin«;

Kako me Krist gleda: »Tri pogleda Kristova«;

Kako ja treba da gledam na Krista: »Osoba Kristova«;

Kakva me Krist želi: »Kristova poruka kursiljistima«.

Čitav tečaj odvija se u ozračju susreta s Bogom i prijateljstva s Kristom. Uzima sasvim ozbiljno Kristovu riječ: »Bez mene ne možete ništa učiniti« (Iv 15, 6). Mnogo se moli za druge. Činjenica je da žile milosnog života idu od jednog do drugog i da ljubav, milost Božju mi možemo i moramo dalje prenositi. Svaki tečaj praćen je također molitvom mnoštva braće i sestara kršćanske zajednice. Bez toga se on ne može zamisliti. To pripada njegovoj biti.

Na području nadnaravi s molitvom se računa kao s najvažnijim sredstvom da kursiljo postigne svoju svrhu. Moli se prije i za vrijeme tečaja. Za njegova trajanja uvijek se ponovno vraća molitvi da bi se svladali problemi i teškoće. Sudionici kursilja pretvaraju se u ljude molitve. Svaki sudionik tečaja već prije početka njegova rada moli za njegov uspjeh. Tako je kursiljistička ekipa zajednica koja moli već prije njegova početka. »Korak po korak i onako kako se tečaj odvija, on se sve više pretvara u zajednicu koja moli. Na kraju kursilja članovi postaju međusobno povezani u molitvi.«⁴¹ I osobna molitva kroz razgovor s Kristom ima posebnu važnost. Religiozni život ostaje površan ako nedostaju dvije bitne komponente osobne molitve: bitno je učiti moliti dubinski iz vlastite egzistencije.

Kursiljo, uz to, veliku važnost posvećuje intenzivnoj liturgijskoj molitvi. Osobna, proživljena molitva spriječit će da zajednička i liturgijska molitva postanu posve formalna praksa i tek vanjski ritualni čin.

Voditelje tečaja bira biskupijsko tajništvo; ono organizira »škole« za voditelje. Osim primjerenog kršćanskog života, potrebna je sposobnost za studij, molitvu i apostolat. Tako se formiraju laički voditelji koji čine glavni dio pokreta. Među tim laicima biraju se rektor kursilja i predavači. Uključeni su i svećenici kao duhovni vođe i predavači za pojedine teme.

⁴¹ J. C., str. 75.

Tečaj, dakle, vodi ekipa u kojoj su svećenici i laici. Oni preuzimaju brigu o organizaciji, da bi se kursiljo mogao normalno odvijati. Međusobno se sastaju i razgovaraju. No, oni čine toliko jedinstvo sa sudionicima i prenose zadaću i odgovornost za tečaj na sudionike, tako da se na kraju jedva može osjetiti razlika između sudionika i voditelja.

Ekipu voditelja čine oni koji su već obavili kursiljo, i koji su ga ostvarivali i doživjeli kroz pokursiljo. Njihova je odlučujuća zadaća da djeluju kao kvasac, tako da i drugi budu zahvaćeni. Oni prvi moraju biti svjedoci.

Svjedočiti ne znači nekome tek nešto prenijeti, nego dati mu jamstvo, sigurnost da je ono što mu je povjereno istinito, vrijedno, bitno. Primalac ne poznaje činjenicu izravno, iz osobna iskustva. Svjedok mora posvjedočiti svojom osobom, vlastitom karizmom, vlastitim životom. Bog je život, on je onaj koji djeluje, izvor je života. Zato vjernikovo životno svjedočanstvo ima odlučujuću ulogu u priopćavanju vjere. U kursiljističkom pokretu svjedočenje je zato uvijek imalo središnju ulogu. Istinama kršćanstva koje se u tečaju iznose pridodaje se i životno svjedočanstvo. Baš to svjedočenje odlučujući je izvor snage kursilja.

Crkva treba da bude odsjaj Božjega zajedništva. »Oče, da i oni budu jedno kao što smo ti i ja jedno« (Iv 17,22). »Po tom će se prepoznati da ste moji učenici: ako budete imali ljubavi jedni za druge« (Iv 13,35). Bit je Crkve u tome da bude obuhvaćena Duhom Kristovim, tako da postanemo jedinstvo, »jednakost« s njim, da smo također besklasno društvo, jedinstvo braće i sestara. Ukoliko želi ostvariti Duh Kristov, Crkva će morati živjeti zajedništvo; ono je odlučujuće za njezino svjedočanstvo. »Nakon Drugog vat. sabora Crkva rado razmišlja o sebi kao o Božjem narodu, o obitelji u Kristu. Svjesna je da je kroz čitavu svoju povijest vođena od Duha Kristova kao zajednica hodočasničkog naroda. (...) Zato i danas mora postati uočljivo ono što se uočavalo na prvoj kršćanskoj zajednici; bili su 'jedno srce i jedna duša'.«⁴²

Kursiljo želi čitavu Crkvu staviti u pokret. »Zajednica se na Kursilju promatra kao narod koji putuje. Uopće se Kursiljo trudi da ostvari duh 'prolaska' koji daje pečat njegovoj metodi.«⁴³ On je mtoda koja sve sile upravlja u službu pokreta. Želi biti živa Crkva, doživljeno zajedništvo, znak za čitav svijet. U atmosferi zajedništva odvijaju se u kursilju razgovori, osobni kontakti, izmjene iskustava ...

Pravo kršćansko zajedništvo uspostavlja se tek u ozračju radosti. Nemoгуće je dovoljno naglasiti značenje radosti za tijelo i dušu, za ljudski i kršćanski život. Tko se veseli, bliži je istini, pristupačniji je utjehi, mirniji je, savršeniji. Radost je ispravan stav i pogodna atmosfera da se primi Radosna vijest. Zbog toga je radost bitan znak kursilja; ne samo nutarnja radost duha, nego i izvanjska veselost. Ona je ugrađena u metodu kursilja. Nezamisliv je kursiljo bez viceva, pjesme, bez veselja, bio bi nepodnosiv. Tek radost kuje zajedništvo, lako nadilazi teškoće. »Bonnin, jedan od utemeljitelja, odgovorio je na pitanje što bi imao biti Kursiljo: 'Radosno svjedočenje kršćanskoga bitka'.«⁴⁴

⁴² J. C., str. 83.

⁴³ *Kursiljo — Mali tečaj radosnog naviještanja kršćanstva*, KS, Zagreb, 1974., str. 30.

⁴⁴ J. C., str. 87.

3. Pokursiljo

Prema paraboli o sijaču, mogli bismo reći da se sjeme sije kroz tri dana tečaja. Kada će ono niknuti, nije moguće odrediti ljudskim ili još manje mehaničkim zakonitostima. Iskustvo pokazuje da u mnogih kursiljista ono niče tek u pokursilju.

Prema govoru utemeljitelja i dobrih poznavalaca kurslja, otkrivamo da kursiljist nije ništa drugo nego kršćanin. Utemeljitelji iz Mallorke vidješe posebnu obvezu u tome da sudionicima ne daju nikakvo vlastito ime, koje bi ih razlikovalo od ostalih oblika kršćanskog udruživanja. Jednostavno su nazvani: »kursiljist« (sudionik u tečaju /tečajac/), da bi se izbjegla eventualna kasnija napast da se začahure i da se osnuje novo udruženje. Oni su kvasac u kršćanstvu.⁴⁵

Kursiljist je zapravo »ime bez sadržaja«. Riječ u sebi samoj nema nikakvo značenje. Dobiva ga tek u odnosu s onim što je sudionik u tečaju dobio i čime se okoristio, što je doživio.

Kad se sudionik tečaja nakon tri dana vrati kući, trebalo bi da sve što kursiljo želi ostvaruje u svojoj kršćanskoj zajednici i s pomoću nje. Kursiljo je novo strujanje u Crkvi, ali samo ukoliko širi ruke da bi sve privuklo u Crkvu i stavilo u pokret. Ipak, život nije tako jednostavan. Kursiljist, kad se vrati, ne nalazi tako lako kršćansku zajednicu koja bi prije svega živjela zajedništvo. Sam se nerijetko osjeća nesigurnim, jer trodnevni tečaj samo je odskočna daska.

Za vrijeme tečaja svim se sudionicima preporučuje da ozbiljno shvate prokušana sredstva za ustrajnost i apostolat. No, pomoćne uredbe, kao pomoć za kursiljista, imat će uvijek pomoćni karakter. Tri velike klasične uredbe kursiljističkog pokreta jesu: Radni listovi — »Moj program« za rast u religioznom životu; Kršćanska prijateljska grupa, koja po sebi nije uredba samoga Kursilja — tek su konkretne pomoći za nju izrađene i sabrane iz iskustva kursilja; tzv. Ultreja.

Prije kraja trodnevnog tečaja sudionicima se preporučuje da stvore neke konkretne odluke za »četvrti vječni dan«. Da bi one imale što konkretniji oblik, i što veću trajnost, daje se sudionicima uzorak s naslovom »Moj program« za rast u vjerskom životu. Duboki smisao Radnog lista nije u izvanjskim vježbama ni stvorenim odlukama. Kršćanin stalno živi u pokretu, njegov je put stalni rast, njegov je cilj muževna zrelost kršćanina.

Nije cilj stvoriti mnogo odluka. Potrebno je shvatiti da svoju svakodnevnicu moramo upraviti prema milosnom Bogu Njegovo prijateljstvo koje nas obuhvaća, mijenja čitav naš život. Zato na listu kao parola stoje riječi sv. Pavla: »Duha ne gasite« (1 Sol 5,19). Odluke su pomoć za odlučnost osobne ljubavi. Na listu piše: »Moje odluke nisu ni zapovijed, ni zakon. Držat ću ih uz pomoć Duha iz ljubavi.«

Iskustvo uči da je tjedni grupni susret velika pomoć za vjerski život. Zato je (na Radnom listu) preporučeni program za takve grupne susrete. Da se ne bi kompliciralo, i da bi se izbjegla ponavljanja, program se grupnog susreta odvija na ovaj način: nakon zaziva Duha Svetoga (1) ispituje se molitveni život i daje se izvještaj prema listiću »Moj program« (2); zatim izvještaj o religioznom produbljanju (3); napokon o apostolskom zauzimanju (4). Tome se dodaju pre-

⁴⁵ J. C., str. 89.

ostale točke o apostolatu: apostolsko zatajenje (5); apostolski uspjesi (6). Zajednički se odlučuje o apostolskom djelovanju zajednice kroz slijedeći tjedan (7). U točki: Doživljaj Krista kroz prošli tjedan (8) radi se o svjesnom nutarnjem doživljaju u kojem smo na poseban način duhovno svjesno došli u kontakt s Kristom. Ako se zajednički u skupini sastavlja program za vrijeme koje slijedi — da bi se njegovalo prijateljstvo (10), tada je također razumljiva točka: Izvještaj o zajedničkom programu grupe u prošlom tjednu (9). Završna je molitva: Molitva za one koji ne poznaju Krista (11). Na kraju dvanaesta točka podsjeća na po sebi razumljivu vjernost grupi; treba se propitati o onome tko je odsutan bez razloga (12), da bi mu se onda eventualno pomoglo.

Narav je skupine u tome da se određen krug ljudi svjesno udruži i da njeguju zajedništvo kroz interakciju u afektivnom doživljavanju, u duhovnom životu, u zajednički postavljenim ciljevima i u njihovu ostvarivanju.

Za sposobnost života kršćanske skupine prijateljstva u praksi vrlo je važan broj sudionika. Trebalo bi da takvu skupinu čine trojica. Taj broj već jamči prijateljstvo u zajednici, a za tjedne susrete tada ne treba rezervirati mnogo vremena. Skupina od dva člana lako se raspada kad jedan od njih zakaže. Uvijek je teško brinuti se samo jednome za onog drugoga. U svakom slučaju, nedostajat će mu snaga koju daje svijest da snosi odgovornost skupa sa još nekim drugima. Skupine od četiri ili pet osoba bile bi, sigurno, najbolje. No treba računati da tada grupni susreti traže više vremena. Zato se više od pet osoba u skupini ne preporučuje. Grupa prijateljstva tada se ne može ostvariti jer su, zbog dužine trajanja, ugroženi češći susreti.

Prijateljstvo je najljepše i najviše ostvarenje ljubavi. Ono »je ljubav koja pušta da ono što je duhovno kod dvoje ljudi — a time sve — teče jedno prema drugome u neprestanom krugu, darivajući se i prihvaćajući se uzajamno.«⁴⁶ »Vas sam nazvao prijateljima jer vam priopćih sve što sam čuo od Oca svoga« (Iv 15,15).

»Skupina kursiljista jest Crkva koja živi i radi. Ako usvoji samo bitno od onoga što joj kursiljo nudi i naglašava, tada na njezinu bit spada nemir da se približi Kristu, da uvijek svjesnije i dosljednije doživi milost i da ostvaruje apostolat, tj. radosno naviještanje kršćanskoga bitka. Potpun i jedini smisao skupine i skupnih sastanaka jest biti životna i djelujuća Crkva.«⁴⁷

Kršćanin prolazi svijetom kao hodočasnik. Znači da još nismo dokučili svoj cilj, moramo ići prema njemu, prema njemu teži naše nemirno ljudsko srce.

Nemir koji je vodio prema kursilju bio je izazvan za hodočašća u Santiagu de Compostella. I prvi kursiljo bio je pripremljen u Mallorki uz jedno hodočašće. Od tada je ideja hodočasničkog kršćanina ostala u središtu kursilja.

Taj duh ispunjavao je hodočasnike na putu u Santiago de Compostella, kad su se međusobno pozdravljali: »Ultreya«! (Eia ultra! = Naprijed!). Kursiljist koji ozbiljno shvaća svoje kršćanstvo mora ozbiljno shvatiti i smisao tog pozdrava. Tu leži smisao ultrejâ — susretâ. Oni se povremeno održavaju u »četvrtom vječnom danu«, a ostvaruju se spontano već nakon prvog kursilja do danas.

⁴⁶ JOSEF G. CASAALES, *Zgaženi milijuni*, Župni ured Oborovo, Zagreb 1977., str. 113.

⁴⁷ J. C., str. 104.

Takvi redoviti susreti kursiljista jedne regije, ili pak svjetski susreti predstavnika regija, bitan su dio pokursilja.

Ultreja svakako nema cilj da održi kursiljiste kao neku organizaciju. Susret kršćanske zajednice koja slavi Euharistiju ni u kojem slučaju ne znači da je ta skupina posebna organizacija unutar Crkve. Ultreju treba shvatiti kao sastanak kršćana kao kršćana. Ultreja želi kršćanski duh, onaj duh koji je stvorio kursiljo, sačuvati životvornim, razvijati ga u životu milosti i prijateljstva s Kristom.

Ultreja je zapravo susret skupina. U idealnom slučaju ostvaruje se susret čitavih skupina međusobno. Tamo gdje to nije moguće, bilo bi dobro da bar dođu zastupnici skupina, da sa sobom donesu njihovo ozračje.

Tako ultreja za svaku skupinu postaje ona duhovna snaga, kao što je za pojedinog kursiljista njegova grupa. To, među ostalim, znači da grupa koja je u krizi, ako ima i minimum spremnosti, utrejom biva dovedena do ponovne životnosti svojeg kršćanstva.

Kakav je susret u skupinama i životnost grupnih susreta, takva će biti i ultreja. Grupe i grupni susreti pripremaju ultreju. Ona je ogledalo, savjest, mjerilo grupa.

IV. Prisutnost Kursilja na našem terenu

Da bih realno iznio situaciju u kojoj egzistira Kursiljo u našim krajevima, posjetio sam vlč. Andriju Vrane, župnika u Oborovu, uz biskupa o. Miju Škvorca, sigurno, najrevnijeg promicatelja tog pokreta i kontakt-osobu za Kursiljo u nas. Zahvaljujem mu na spremnosti za ovaj razgovor.

Kako biste Vi izrazili bit kursilja?

Za razliku od duhovnih vježbi, koje čovjeka osobno žele uputiti k Bogu, u Kursilju bih kao bitan naglasio zajedničarski element. Put do Boga ovdje je bližnji. Gubi se podijeljenost između horizontale i vertikale. Taj put traži mistične elemente, da kroz drugoga dođem k Bogu, da se s njim susretnem u bližnjemu.

Teme, o kojima govore laici i svećenici, iznose se vrlo angažirano, prožete su jakim zajedničarskim elementima, s mnogo svjedočenja koje u pojedincu stvaraju želju: »Zašto i ja to ne bih mogao ostvariti?« Teme se iznose u radosnom tonu, iz njih izvire osobni odnos prema Kristu; čovjek skida masku, susreće se s Bogom u svojim dubinama. Spoznavajući Boga, sve realnije spoznaje sebe. Ta spoznaja nije zastrašujuća. Ona mi automatski osvjetljuje i moju okolinu, tako da uočavam znakove vremena i prepoznajem sebe kao sredstvo u Božjim rukama za spasenje drugih u mojem angažmanu. Otkrivam i sredstva na tom putu: sakramenti, Sv. pismo, molitva i, što Tečaj posebno njeguje kao svoju temeljnu vrednotu, male skupine u kojima se komunicira iskustvo vjere. Tečaj je zapravo radi njih, sredstvo da one mogu živjeti. U njima je veća mogućnost da nešto učinimo; tu je lakše nego kad smo sami. One su također prilika da bolje uočavamo Božje djelovanje u svijetu; izmjenjuju se iskustva kako svaki od nas doživljava djelovanje Duha. Tu se pojedinac već lakše snalazi. Uz to, u skupini se može najosobnije pomoći drugome, ako se dogodi da netko zakaže, da se počne udaljavati.

Kakva su Vaša konkretna iskustva iz skupine?

Za skupinu se traži prilično duhovne zrelosti. Ona je najteža stvar. Velika joj je pomoć ultreja. To je mjesečni sastanak skupina, svih zajedno. Središte mu je Euharistija, uz mogućnost iznošenja svedočanstva svih članova. Te ultreje održavaju se na biskupijskoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Kako je tečaj dospio u naše krajeve?

Grupa naših bogoslova iz Zagreba pošla je god. 1967. na takav tečaj u Beč. I ja sam bio na tom tečaju. Tamo sam studirao, pa sam ostao u kontaktu s tim ljudima, voditeljima tečaja. Nakon ređenja preuzeo sam župu Oborovo. Uočio sam da u tom posavskom dijelu nije dovoljan klasičan pastoralni rad. Želio sam bogatstvo Kursilja prenijeti u ove naše krajeve. Biskup Mijo Škvorc poznavao je tečaj samo iz literature. Pokazao se spremnim poći i obaviti kursiljo. Godine 1973. na tečaju u Beču bili smo biskup Škvorc, vlč. Ivan Horvat i ja. Biskup je rekao da o sakramentima nigdje nije slušao kao tamo. Tečaj ga je oduševio. Zauzeo se za njega.

U franjevačkom samostanu u Samoboru 28. kolovoza 1974. održan je prvi tečaj na kojem je sve bilo prevedeno, jer je kompletna ekipa došla iz Beča. S tog tečaja dobili smo prva dva suradnika laika. Već 29. studenoga održan je i drugi tečaj, a vodila ga je ponovno ekipa iz Beča.

Tako je počelo. Skupljali smo suradnike. Sve nove tečajeve vodile su naše ekipe. Godišnje organiziramo pet do šest tečajeva. Do sada je organizirano oko 50 tečajeva.

Kakva su iskustva?

U nas je Kursiljo još u počecima. Inače, mislim da našem mentalitetu tečaj odgovara više nego npr. njemačkom, pa otuda imamo i šanse da se on više proširi. Mi smo raspjevana duša koja je kroz patnju naviknula doći do bitnoga.

Naša je Crkva u krizi; crkve su nam prazne. Možemo to opravdati sekularizacijom, starošću, mladi su u službama, potrebom odmora, vikenda... No, mora li se to lomiti baš na vjerničkoj praksi, treba li nju otpisati? Oni koji prođu tečaj, iznenađujuće dugo žive od njega.

Koliko se tečaj ukorijenio u Zagrebačkoj nadbiskupiji?

Tečaj je prošlo oko 1400 ljudi. Ženski tečajevi posjećeniji su od muških. I to je odraz općeg stanja u našoj Crkvi. Za kursiljo, kao za pastoralni tečaj, budući da je veća potreba pastora la muškaraca, vrijedi pravilo da omjer tečajeva bude 2:1 za muške. Na tečaj dolaze uglavnom ljudi koji su za nj čuli od onih koji su već bili. To je najautentičnija garancija za nekoga da će dobro upotrijebiti tri dana koja rezervira za tečaj.

Kakva je suradnja svećenika?

Do sada je tečaj prošlo 40 svećenika. Desetak njih sada su voditelji. Inače to je za svećenike praktičan problem jer je redovito u pitanju nedjelja kad su oni zaposleni na svojim župama. Oni koji su tečaj prošli, šalju na njega i svoje vjernike, jer doživljavaju kolika im je to blagodat. Ne stvaraju im rascjep ni probleme u župi. I oni sami osjećaju se radosnije i manje opterećenima u svojem poslu, premda se više angažiraju. Presudan je osjećaj da su ljudi s kojima rade prihvatili dubine kršćanstva.

Kako je tečaj u nas organiziran?

On je više organizam nego organizacija. Kad bi bio više organiziran, više bi se napravilo. Nemamo čovjeka koji bi se mogao posvetiti samo tome.

Organizam daje život, poticaje; u biti je on impuls za sva gibanja u Crkvi. Želi li netko obaviti tečaj, a došao je iz druge grupe, usmjeravan je da tamo gdje već jest daje poticaj. Tečaj ga ne želi prisvojiti za sebe.

Kolik je angažman laika u našem domaćem kursilju?

Imamo dvadesetak suradnika laika, različitih zvanja, stanja i zanimanja. Kao ekipa sastajemo se dvaput mjesečno. Produbljujemo pojedine teme, međusobno se informiramo o zbivanjima u Crkvi, razmišljamo o raznim stvarima organizacije i molimo. Molitvom se jako čuva život. Milost mora dirnuti naše dubine. Inače, laici govore dvije trećine tema u tečaju; o teološkim temama govore svećenici. Zato je ekipa voditelja tečaja sastavljena od 2 do 3 svećenika i 4 do 5 laika.

Koliko vas podržava Nadbiskupija?

Nadbiskup je ustanovio tajništvo u Zagrebu, na Kaptolu 31. Promicatelj pokreta je biskup o. Mijo Škvorc. To je zasebno pastoralno tijelo u biskupiji. Dovoljan je to znak povjerenja u tečaj.

Da li se tečaj širi?

Uz našu Nadbiskupiju, on se, u nešto manjem intenzitetu, još proširio na Đakovačku i Krčku biskupiju, te Zadarsku nadbiskupiju.

Možda smo nešto bitno zaboravili?

Moramo mijenjati mentalitet našega vjernika koji se zadovoljava samo nedjeljnom misom. Tek kad se svaki dan iznutra počne proživljavati kršćanstvo, tek se tada doživljava istinska kršćanska radost. Tečaju je bitno da Krist može biti prisutan u radnom odijelu i u kuhinjskoj pregači. Rad treba da postane kontakt s Bogom, čitavo naše kršćansko biće treba da bude prožeto radošću. Važno je doći do svijesti: i o meni ovisi kršćanstvo, pozvan sam na proročku službu u Crkvi.

Zaključak

Što reći o Kursilju — malom tečaju radosnog naviještanja kršćanstva?

Čini se da se radi o jednom od vrlo dobro organiziranih pokreta u našem povijesnom trenutku. Želi otkriti i živjeti ono bitno u kršćanstvu. Od svojih članova zahtijeva mnogo. Možda je to i razlog da se ne probija tako lagano kao drugi pokreti kršćanske obnove. On današnjeg čovjeka želi suočiti s dubinom Božje riječi, zamisliti ga, preporoditi, i utjeloviti tu Božju riječ u čovjekovu životu. Tako preporođeni, obraćeni kršćanin trebalo bi da postane animatorom kršćanskog života za zajednice, napose župne. Važno je da te osobe budu zrele, sposobne za slobodan izbor, obdarene svojstvima animatora i spremne da žive u zajednici pomažući joj da kršćanstvo što ljepše i snažnije doživi.

Mali tečaj kršćanstva pokazuje se kao vrlo plodno sredstvo duhovne i apostolske obnove Božjega naroda. Oni koji su obavili tečaj, velikim dijelom ustraju u vjerskom životu i apostolskoj aktivnosti.

Kao i kod drugih pokreta, sam tečaj ostaje cjelina za sebe. Iako sudionike nastoji suočavati sa svakidašnjicom koja ih nakon tečaja čeka, ipak mnogi od

njih poslije nostalgичno čeznu za »onim danima«. No, tjedni susreti prijateljskih grupa, posebno mjesečni sastanci — ultreje, svojevrсна su obnova »onih dana« i prilika za oživljavanje žara. Emotivno doživljavanje vjerskih istina potreba je ljudskog bića. Kursiljisti su dužni nastaviti daljnji rast i obogaćvanje. To od njih zahtijeva zauzetost i odgovornost pokreta.

Ovaj pokret u Crkvi, odnosno pokret Crkve, dar je Duha Božjega našem povijesnom trenutku, nama je povjeren.

Stjepan Schmidt

DVADESET GODINA STVARALAČKOGA RAZVOJA EKUMENIZMA

U petom izvještaju Mješovite radne skupine koju čine članovi Ekumenskog vijeća Crkava i Katoličke crkve čitamo ovu duboku misao: »Smisao je ekumenske informacije jednostavno da prikaže što Gospodin Bog čini po ekumenskom gibanju da bi svoj narod priveo do punog jedinstva jedne Crkve.« To, i samo to, smisao je ovoga pokušaja da s obzirom na djelovanje rimskoga Sekretarijata za jedinstvo prikažemo ekumensko zbivanje posljednjih dvadeset godina.

Razmotrit ćemo upravo dvadesetgodišnje razdoblje, jer se u studenome 1984. navršilo dvadeset godina otkako je II. vatikanski sabor odobrio i objavio svoj dekret o ekumenizmu. Čini se da nas i ta prigoda poziva da pokušamo stvoriti neku svrstu bilance ekumenskoga zbivanja nakon onoga važnoga koraka kojim je Katolička crkva službeno ušla u svjetsko ekumensko gibanje. Time smo već naznačili zašto tu bilancu povezujemo neposredno s radom Sekretarijata za jedinstvo. Radi se upravo o tome da ustanovimo kako se kroz dva desetljeća razvio rad započet na II. vatikanskom Saboru. I premda je time vidik bilance donekle sužen, ona ipak pruža široki uvid u ekumensko gibanje nakon Koncila, jer je Sekretarijat za jedinstvo uistinu ušao u doticaj i poveo ekumenske razgovore gotovo sa svim drugim Crkvama i crkvenim zajednicama, odnosno »Svjetskim kršćanskim zajednicama«, kako se danas nazivaju svjetski savezi različitih kršćanskih vjeroispovjesti.

Još jedno upozorenje: kad se govori o radu rimskog Sekretarijata za jedinstvo, obično se misli samo na njegove odnose s drugim Crkvama i crkvenim zajednicama. Naprotiv, treba imati u vidu da on, osim toga, ima i vrlo veliku zadaću da se brine za ekumenski rad na različitim razinama čitave Katoličke crkve, da nadgleda provođenje u život ekumenskih odluka II. vatikanskoga sabora. A to je vrlo opširna zadaća, jer je *Dekretu o ekumenizmu* Sabor naglasio da se uspostavljanje punog jedinstva tiče *cijele Crkve*, »bilo vjernika bilo pastira« (br. 5). U tom ćemo svjetlu prikazati: